

## GEOGRAFISCHE DIFFERENTIATIE VAN DE ADJECTIVISCHE BUIGINGS- ALTERNANTIE BIJ NEUTRA IN HET GESPROKEN STANDAARDNEDERLANDS

### 1. Inleiding

In deze bijdrage willen we nagaan in welke mate de alternantie tussen het verbogen en het onverbogen adjectief bij neutra in het gesproken Standaardnederlands (*het vriendelijkere/vriendelijker kind*) door geografische factoren beïnvloed wordt. Meer bepaald komen de volgende vragen aan bod:

- Kunnen we op basis van een statistische analyse van het *Corpus Gesproken Nederlands* de verwachting bevestigen dat er een onderscheid is tussen het buigingsgedrag in het Belgische en het Nederlandse Nederlands?
- Zijn, in aansluiting bij de bestaande dialectologische literatuur over de buigingsalternantie, in die geografische differentiatie nog verfijndere, regionale verschillen te constateren?

Dit artikel omvat vier delen. Om te beginnen stellen we het onderzoeksobject voor, met name de adjectivische buigingsalternantie bij enkelvoudige neutra na een definiëte determinator (paragraaf 2) en de regionale conditionering van deze alternantie (paragraaf 3). Daarna bespreken we de empirische basis, met name het *Corpus Gesproken Nederlands* (paragraaf 4), en de resultaten van het empirisch onderzoek (paragraaf 5).

We sluiten deze inleidende paragraaf af met een terminologische opmerking. Omdat de termen *Vlaanderen* en *Vlaams* in deze bundel een louter dialectologische lading dekken, verkiezen we de termen *Nederlandstalig België* en *Belgisch Nederlands* voor het aanduiden van respectievelijk het Nederlandse taalgebied in België en de variëteit van het Nederlands die er gesproken wordt; de termen *Nederland* en *Nederlands Nederlands* zijn de tegenhangers voor Nederland.<sup>(1)</sup>

<sup>(1)</sup> In navolging van Geeraerts, Grondelaers & Speelman (1999) spreken we van *Belgisch Nederlands* en *Nederlands Nederlands* wanneer het over de nationale variëteiten van het Nederlands gaat. De scheiding tussen zuidelijke en noordelijke dialecten

## 2. De adjectivische buiging bij neutra

De adjectivische buiging vertoont bij enkelvoudige neutra in een definiëte NP een complexe vorm van variatie: naast de ‘regelmatige’ verbogen vorm treffen we in het alledaagse taalgebruik ook de onverbogen variant aan, zoals de volgende voorbeelden illustreren: *het Openbaar(e) Ministerie*, *het stoffelijk(e) overschot*, *het vergelijkend(e) examen*, *het bruin(e) brood*, *het vriendelijker(e) kind*, *het prachtig(e) uniform*, *het continu(e) schreeuwen*, *het bruin(e) paard*. In deze voorbeelden wordt de onverbogen vorm minder aannemelijk naarmate we opschuiven in het lijstje. Daarnaast is het moeilijk – zo niet onmogelijk – om het gebruik van beide buigingsvarianten door middel van één schematisch principe te beschrijven. Dit blijkt duidelijk uit de analyses die een globaal beeld van de buigingsalternantie willen schetsen (ANS 1997; Booij 1992; Lebrun & Schurmans-Swillen 1966; De Rooij 1980a; Tummers 2005). Deze studies vermelden een rist uiteenlopende factoren om het gebruik van beide buigingsvarianten te motiveren. Deze factoren behoren daarenboven tot diverse taalkundige domeinen, die in traditioneel taalkundig onderzoek zelden gecombineerd worden:

- *morfosyntaxis*: Na een bezittelijk voornaamwoord in determinatorpositie wordt vaker de onverbogen vorm van het adjectief geselecteerd dan na een bepaald lidwoord of een aanwijzend voornaamwoord.
- *segmentele fonologie*: Vóór een substantief met een klinker als beginklank (*het beschadigd(e) ecoduct*) wordt de buigings-*e* vaker weggelaten dan vóór een substantief met een medeklinker als beginklank (*het beschadigd(e) viaduct*) om een hiaat te vermijden.
- *prosodische fonologie*: Het al dan niet verbuigen van het adjectief wordt gebruikt om een optimaal prosodisch patroon te realiseren, zowel op het niveau van het prosodische woord, c.q. het adjectief, als op het niveau van de fonologische constituent, c.q. het AN-paar. Op het niveau van het prosodische woord is er een duidelijke voorkeur voor een tweelettergrepige trochee aan de rechterwoordrand van het adjectief (*het gróte kind* vs. *het gelúkkig(e) kind*) en een sterke neiging om twee opeenvolgende voetloze lettergrepen te vermijden (*het dúidelijk(e) voorbeeld*). Op het niveau van het AN-paar wordt het adjectief bijna altijd verbogen wanneer er een klemtoonbotsing dreigt tussen een beklemtoonde adjectivische eindlettergreep en een beklemtoonde substantivische beginlettergreep (*het rancunéuze kind*).

---

valt immers niet samen met de rijksgrens.

- *semantiek*: Het onverbogen adjectief wordt geselecteerd om het AN-paar als een lexicale collocatie te identificeren. Het gebruik van het onverbogen adjectief in lexicale collocaties is echter niet beperkt tot idiosyncrasieën, maar signaleert ook een gespecialiseerd betekenisaspect, zoals het voorkomen van een relationeel (*het presidentieel vliegtuig*) of een categoriserend adjectief (*het bruin brood, het Frans brood* ‘stokbrood’), of het functioneren van het AN-paar als een eigennaam (*het Burgerlijk Wetboek, het Openbaar Ministerie*) of een geïnstitutionaliseerde term (*het medisch dossier, het academisch personeel*).
- *geografische en stilistische variëteit van het Nederlands*: Het gebruik van het onverbogen adjectief is kenmerkend voor het Belgische Nederlands. Dit geografische onderscheid gaat gepaard met een stilistisch verschil: terwijl de onverbogen vorm zeer informeel en tussentalig is in het Belgische Nederlands, is deze variant net zeer formeel en ambtelijk in het Nederlandse Nederlands.

In deze bijdrage concentreren we ons uitsluitend op de geografische differentiatie van de alternantie tussen de verbogen en de onverbogen vorm van het attributieve adjectief bij neutra.

### 3. Dialectologisch onderzoek: hypotheses

De adjectivische buiging en de buigingsalternantie bij neutra zijn het onderwerp geweest van enkele dialectologische studies (Daan 1969; Peters 1937; de Rooij 1980b; de Schutter et al. 2005: 62; Taeldeman 1980). Deze analyses identificeren een systemisch verschil tussen de zuidelijke en de noordelijke dialecten: terwijl de zuidelijke dialecten het onderscheid tussen zwakke (*het sterk paard*) en sterke (*een sterk paard*) buiging niet meer maken, is dit onderscheid in de noordelijke dialecten behouden (*het sterke paard* vs. *een sterk paard*), waarbij het gebruik van de buigings-*e* in een definiete NP teruggaat op de zwakke buiging. Deze situatie is het resultaat van een divergerende evolutie vanaf het einde van de Middelnederlandse periode waarin de sjwa in de zuidelijke dialecten geapocopeerd wordt.<sup>(2)</sup> Taeldeman (1980: 224-225) stelt in dit verband dat het flectiesysteem in de zuidelijke dialecten gesimplificeerd is, terwijl het behoud van het onder-

<sup>(2)</sup> De volledigheid gebiedt te zeggen dat de eindsjwa in het zuidwesten (West-Vlaanderen en het westelijke deel van Oost-Vlaanderen) van het taalgebied in vele contexten niet apocopeert (Taeldeman 1978; Weijnen 1991).

scheid tussen verbogen en onverbogen vormen in de noordelijke dialecten een historisch relict is. Als verklaring haalt hij de invloed aan van het voorafgaande voornaamwoord of lidwoord die, op enkele uitzonderingen na, sterk verbogen worden. Een analoge verklaring wordt door Daan (1969) aangereikt.

Op basis van deze dialectologische gegevens kunnen we de volgende *globale geografische hypothese* naar voren schuiven:

Het alledaagse taalgebruik in het Belgische Nederlands wordt gekenmerkt door een groter aandeel onverbogen vormen vergeleken met het alledaagse taalgebruik in het Nederlandse Nederlands.

Deze hypothese wordt overigens niet alleen door dialectologische studies gesuggereerd. In de literatuur is al meermaals gewezen op de invloed van het systemische buigingsverschil tussen Noord en Zuid op de algemene omgangstaal. ANS (1997: 412), Raidt (1968: 101) en De Rooij (1980a: 15-18) signaleren de bredere verspreiding van de onverbogen vorm in het Belgische Nederlands in vergelijking met het Nederlandse Nederlands. In een poging om de grammaticale verschillen tussen het Belgische Nederlands en het Nederlandse Nederlands te identificeren, vermelden De Rooij (1972) en Haeseryn (1996) het frequentere gebruik van het onverbogen adjectief bij neutra na een definiëte determinator, c.q. na het bepaald lidwoord *het*, na een aanwijzend voornaamwoord en na een bezittelijk voornaamwoord. Ter illustratie worden doorgaans onverbogen eenlettergrepige adjectieven geciteerd die geen lexicale of semantische eenheid met het substantief vormen, zoals *het bruin paard* en *het groot feest*: terwijl deze vormen vreemd klinken in de oren van een Nederlander, ziet de doorsnee Vlaming er geen graten in. Voor een Vlaming is de onverbogen vorm met andere woorden de endogene dialectische vorm terwijl de verbogen vorm geïntroduceerd is door de op Nederland gerichte vernederlandsingspolitiek in de 20<sup>e</sup> eeuw. Goossens (2000) ziet in deze dialectische invloed in de informele omgangstaal de voorbode van een nieuwe contextuele tweetaligheid in Nederlandstalig België tussen een ‘noordelijke’ (Nederlandse) standaardtaal en een ‘zuidelijke’ (Belgische) omgangstaal, de zogenaamde tussentaal.

Een nadere analyse van de dialectologische gegevens noopt ons echter deze distinctie tussen beide nationale variëteiten te verfijnen: ten eerste, de dialectgrens valt niet samen met de rijksgrens; ten tweede, er moeten enkele overgangsgebieden of menggebieden onderscheiden worden.

Op basis van de analyse van de geografische verspreiding van beide adjectivische buigingsvarianten in de sequentie *ons oud(e) paard* onderscheidt Daan (1969: 114) drie gebieden:

“het lijkt zo te zijn dat in de zuidelijke [Nederlandstalig België, Zeeland, Noord-Brabant, Limburg en Gelderland tot de Waal en de Linge; TSG] en noordelijke [Friesland, Groningen en Noord-Drenthe; TSG] delen van ons taalgebied de assimilatie in verbuiging van het adjectief aan het pronomen zich heeft voltrokken, maar dat het onderscheid tussen de zwakke en de sterke flexie in het midden [Noord-Holland, Zuid-Holland, Utrecht, het noorden van de Betuwe, de Veluwe, de Lijmers, de Graafschap en Twente; TSG] bewaard is gebleven”

Daans bevindingen worden ondersteund door het onderzoek van De Rooij (1980b) naar de adjectivische buiging in *het bruin(e) paard, ons bruin(e) paard* en *een bruin(e) paard*.<sup>(3)</sup> De Rooij plaatst evenwel enkele kanttekeningen bij Daans conclusies, waardoor een genuanceerd beeld ontstaat. Enerzijds stelt hij dat “het woord *oud* [...] niet zo geschikt is voor het onderkennen van de oppositie verbogen-onverbogen” (De Rooij 1980b: 110), door het frequent wegvallen van de eindmedeklinker. Om die reden vervangt hij het adjectief *oud* door het adjectief *bruin*. Anderzijds analyseert hij de buigingsalternantie niet enkel na een bezittelijk voornaamwoord, een context die de selectie van de onverbogen variant vergemakkelijkt (zie paragraaf 2), maar ook na een bepaald en een onbepaald lidwoord. We becommentariëren nu bondig de resultaten van De Rooijs onderzoek.

De dialectkaart voor *een bruin(e) paard* bevat slechts vijf meetpunten met een verbogen adjectief. De Rooij stelt dat het hier hoogstwaarschijnlijk om vergissingen gaat.<sup>(4)</sup> Na een bepaald lidwoord of een bezittelijk voornaamwoord is er een homogeen onverbogen zone in het zuiden van het taalgebied die Nederlandstalig België, Noord-Brabant en Nederlands Limburg omvat. De vergelijking van de buiging na een bezittelijk voornaamwoord en na een be-

<sup>(3)</sup> Daan (1969) en De Rooij (1980b) gebruiken de veldgegevens verzameld voor de *Reeks Nederlandse Dialectatlassen*.

<sup>(4)</sup> Oorspronkelijk zijn er 12 meetpunten met een verbogen vorm na een onbepaald lidwoord. Voor zeven van deze meetpunten kunnen de respondenten getraceerd worden. In alle zeven gevallen is er sprake van een vergissing. Op basis van deze vaststelling veronderstelt De Rooij dat de vijf niet-traceerbare verbogen varianten hoogstwaarschijnlijk ook vergissingen zijn.

paald lidwoord leert ons dat er enkele menggebieden zijn in het noordoosten van Nederland (Friesland, Groningen, Oost-Drenthe), in het rivierengebied en in Zeeuws-Vlaanderen. In deze gebieden is de verbogen variant dominant na het bepaald lidwoord. Na een bezittelijk voornaamwoord, meer bepaald na *ons*, is er in de noordoostelijke gebieden een voorkeur voor de onverbogen variant, terwijl in de andere menggebieden beide varianten een vergelijkbare verspreiding hebben.

De Rooij (1980b: 113-119) toetst deze bevindingen aan de beschrijvingen in dialectgrammatica's. Na een onbepaald lidwoord vermelden alle dialectgrammatica's uitsluitend het gebruik van het onverbogen adjectief. Na een bepaald lidwoord bevestigen de dialectgrammatica's in grote lijnen het beeld van de dialectkaarten. Het zuiden van het taalgebied selecteert, enkele uitzonderingen niet te na gesproken, consistent de onverbogen variant in een definiëte context. In Friesland, Groningen en de rest van het noordoosten is de verbogen variant de norm na een definiëte determinator. Voor Groningen en Friesland rapporteren meerdere dialectgrammatica's het gebruik van de onverbogen variant na een bezittelijk voornaamwoord. In dialectgrammatica's voor de provincie Noord-Holland en het westen van Nederland is de verbogen vorm de norm, ook na een bezittelijk voornaamwoord.

Deze gegevens vullen we aan met de genusinformatie in het eerste deel van de *Morfologische Atlas van de Nederlandse Dialecten* (MAND; de Schutter et al. 2005: 66-94). De volgende kaarten in de MAND zijn relevant voor onderhavige analyse: *het brav(e) kind* (kaart 85b), *het blauw(e) hemd* (kaart 86b), *het goed(e) mens* (kaart 87b), *het grot(e) glas* (kaart 88a), *het oud(e) wijf* (kaart 89a) en *het oud(e) huis* (kaart 89b). Alvorens deze kaarten te bespreken, vestigen we de aandacht op het ontbreken van een kaart met een bezittelijk voornaamwoord als determinator (type *ons bruin(e) paard*).

De gegevens in de MAND staven in hoofdzaak de bevindingen van het hierboven besproken onderzoek van Daan (1969) en De Rooij (1980b): na een bepaald lidwoord is het verbogen adjectief de basisvariant ten noorden van de Maas; de onverbogen vorm is de basisvariant ten zuiden van de Maas. Enkele regio's vragen echter om een nadere toelichting. Ten eerste, Zeeland kent een grote (*het blauw(e) hemd*, *het goed(e) mens*, *het grot(e) glas*) tot absolute voorkeur (*het brav(e) kind*, *het oud(e) wijf*, *het oud(e) huis*) voor de verbogen vorm van het adjectief na een bepaald lidwoord als determinator. Ten tweede, in het noordoosten van Nederland treffen we naast de dominante verbogen vorm eni-

ge onverbogen adjectivische vormen aan na een bepaald lidwoord. Ten derde, alle bovenvermelde kaarten vertonen voor (westelijk) Noord-Brabant en (noordelijk) Nederlands Limburg naast de onverbogen variant ook attestaties van de verbogen variant van het adjectief. Tot slot bevatten de dialectkaarten in de MAND voor de Belgische provincies Antwerpen en Vlaams-Brabant enkele attestaties van het verbogen adjectief, vooral bij *het brav(e) kind*<sup>(5)</sup> en *het grot(e) glas*.<sup>(6)</sup> Dit contrasteert met De Rooijs analyse die in deze provincies een absolute voorkeur voor de onverbogen variant heeft vastgesteld.

In de zuidelijke dialecten is het historische verschil tussen sterke en zwakke flectie dus volledig verdwenen, ook bij *het*-woorden. Peters (1937: 358) legt een verband met het behoud van het driegerasysteem in deze dialecten: “Wij hebben gezien, dat in het Zuiden de genusaanduiding zeer sterk is, en hier hebben wij, juist door het verschil tusschen den onzijdigen en den manneliken of vrouwelijken vorm zulk een genusaanduiding gekregen”. Taeldeman (1980: 224) presenteert de volgende onderliggende buigingsvormen voor het attributieve adjectief in de zuidelijke dialecten: *-ən* bij een enkelvoudig mannelijk substantief, *-ə* bij een enkelvoudig vrouwelijk substantief en *-∅* bij een enkelvoudig onzijdig substantief.

De bevindingen van het overzicht van het dialectologische onderzoek naar de adjectivische buiging bij neutra kunnen we naar de volgende *regionaal verfijnde geografische hypotheses* vertalen:

Het taalgebruik van Vlamingen (i.e. inwoners van Nederlandstalig België) vertoont geen significante streektaalige verschillen met betrekking tot de adjectivische buigingsalternantie.

Het taalgebruik van sprekers uit Noord-Brabant en Nederlands Limburg vertoont een Belgisch buigingsgedrag, met een relatief groot aandeel onverbogen vormen.

Het taalgebruik van sprekers uit het noordoosten van Nederland en – in mindere mate – van sprekers uit Zeeland vertoont na een bezittelijk voor-naamwoord een groter aandeel onverbogen adjectieven dan na een bepaald

<sup>(5)</sup> Voor *het brav(e) kind* zijn er daarnaast ook drie attestaties van een verbogen vorm in West-Vlaanderen en twee in Oost-Vlaanderen.

<sup>(6)</sup> Volledigheidshalve wijzen we op de ruime verspreiding van de variant *blaat* in Vlaams-Brabant voor *het blauw(e) hemd*. In West-Vlaanderen en (zuidelijk) Oost-Vlaanderen treffen we voor *het grot(e) glas* dan weer attestaties aan van een zero stam eindigend op een vocaal. In West-Vlaanderen zijn er voor deze vorm tot slot twee meetpunten van een zero stam eindigend op *-?*.

lidwoord of een aanwijzend voornaamwoord en dan na een bezittelijk voornaamwoord in het taalgebruik van sprekers uit kern-Nederland.

De sprekers uit kern-Nederland selecteren na een bepaald lidwoord, een aanwijzend voornaamwoord en een bezittelijk voornaamwoord bijna uitsluitend de verbogen vorm van het adjectief.

Deze hypothesen zijn geformuleerd op basis van de resultaten van dialectologisch onderzoek. De door ons gebruikte methodologie vertoont één belangrijk verschilpunt met traditioneel dialectologisch onderzoek. De dialectologie bestudeert voornamelijk het taalsysteem:

ieder geografisch meetpunt wordt doorgaans als een afzonderlijk taalsysteem behandeld. Wij zijn daarentegen geïnteresseerd in de aanwezigheid van geografische tendensen in het buigingsgedrag in het alledaagse taalgebruik, zoals dit wordt voorgesteld in het *Corpus Gesproken Nederlands*.

#### 4. Materiaal: het *Corpus Gesproken Nederlands*

De empirische basis van dit onderzoek wordt gevormd door het *Corpus Gesproken Nederlands* (CGN). De doelstelling van het CGN is “de aanleg van een databank van het hedendaags Standaardnederlands zoals dat wordt gesproken door volwassenen in Nederland en Vlaanderen [Nederlandstalig België; TSG]” (Oostdijk 2000: 281), waardoor deze materiaalverzameling uitermate geschikt is voor het beantwoorden van onze onderzoeksvragen.

Op het ogenblik dat we dit onderzoek uitvoerden, beschikten we over de 5<sup>e</sup> pre-release van het CGN, die 3,704,695 geannoteerde woordvormen bevat. Uit deze materiaalverzameling hebben we 4,964 definiete NP's met een enkelvoudig *het*-woord als hoofd geëxtraheerd. De buigingsalternantie treedt in deze context op met de volgende frequentieverdeling tussen beide buigingsvarianten:

	n	%
<b>verbogen</b>	3,810	76.75
<b>onverbogen</b>	1,154	23.25
<b>Σ</b>	<b>4,964</b>	<b>100.0</b>

Tabel 1: Verdeling van de adjectivische buigingsvarianten in het CGN



Deze gegevens tonen aan dat de verbogen vorm van het adjectief de basisvariant is, echter zonder dat de onverbogen vorm als een randverschijnsel kan worden afgedaan.

De samenstelling van het CGN incorporeert een geografische dimensie waarbij twee nationale variëteiten van het Nederlands onderscheiden worden: het Belgische Nederlands en het Nederlandse Nederlands. Dit is de basis voor de toetsing van de globale geografische hypothese. Voor de regionaal verfijnde geografische hypothesen maken we gebruik van de codering van de sprekersinformatie in het CGN. Voor iedere spreker is – idealiter – de volgende informatie gecodeerd:

- geboorteplaats en -regio: de gemeente/stad en de regio waar de spreker geboren is
- schoolplaats en -regio: de gemeente/stad en de regio waar de spreker van 4 tot 16 gewoond heeft en naar school is gegaan
- woonplaats en -regio: de gemeente/stad en de regio waar de spreker woont op het ogenblik van zijn/haar bijdrage tot het CGN

We maken gebruik van de codering op het regionale niveau. De codering op het niveau van de geboorte-, school- en woonplaats is te fijnmazig, met dataschaarste als gevolg: niet alleen ontbreekt de informatie voor een zeer groot aantal meetpunten, maar de beschikbare informatie per ‘gemeentelijk/stedelijk’ meetpunt is te beperkt voor een kwantitatieve analyse van het taalgebruik.<sup>(7)</sup> De regionale distincties in het CGN vallen *grosso modo* samen met de Nederlandse en Belgische dialectgebieden, zoals ingedeeld in Hoppenbrouwers & Hoppenbrouwers (2001).<sup>(8)</sup> Tabel 2 geeft een overzicht van de regio’s die in het CGN onderscheiden worden en de provincies die ze omvatten.

---

<sup>(7)</sup> In het traditionele dialectologische onderzoek waar de verschillende (geïdealiseerde) regionale taalsystemen in kaart worden gebracht volstaat de talige intuïtie van één dialectspreker per geografisch meetpunt. Ook in dialectometrisch onderzoek, zoals Hoppenbrouwers & Hoppenbrouwers (2001), worden afstanden doorgaans tussen regionale taalsystemen gemeten.

<sup>(8)</sup> De classificatie van de Belgische en Nederlandse streektalen in Hoppenbrouwers & Hoppenbrouwers (2001) is gebaseerd op fonetische en fonologische criteria.

Nat.var.	CGN-regio	Provincies
Nederlands Nederlands	Kerngebied	Noord-Holland, Zuid-Holland, West-Utrecht, Flevoland
	Periferie	Zeeland, Zeeuws-Vlaanderen, Oost-Utrecht, Gelders rivierenland, Veluwe, West-Friesland, Polders
	NO randgebied	Drenthe, Groningen, Friesland, Achterhoek en Gelderland, Overijssel
	Zuidelijk randgebied	Noord-Brabant en Limburg
Belgisch Nederlands	Kerngebied	Vlaams-Brabant en Antwerpen
	Oost-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen
	West-Vlaanderen	West-Vlaanderen
	Limburg	Limburg

Tabel 2: Codering van de regionale informatie in het CGN

De regio's in Nederlandstalig België komen in grote lijnen overeen met de dialectgebieden die traditioneel onderscheiden worden. De Nederlandse regio's zijn een minder getrouwe weergave van het dialectlandschap: de vier onderscheiden regio's bundelen verschillende streektaalen. Vooral de regio's 'periferie' en 'noordoostelijk randgebied' zijn zeer heterogeen en groeperen streektaalen die in de classificatie van Hoppenbrouwers & Hoppenbrouwers (2001) tot verschillende clusters behoren. Door de getrapte codering van de regionale informatie in het CGN kunnen we wel de streektaalen isoleren die relevant zijn voor onderhavig onderzoek, met name de observaties die door een inwoner van Zeeuws-Vlaanderen ('periferie')<sup>(9)</sup>, of door een inwoner van Drenthe, Groningen of Friesland ('NO randgebied') geuit zijn. Deze informatie gebruiken we voor de verificatie van de dialectologische bevindingen van De Rooij (1980b) dat in deze streektaalen na een bezittelijk voornaamwoord de onverbogen vorm vaker geselecteerd wordt dan in de andere Nederlandse streektaalen (zoals verwoord in de regionaal verfijnde geografische hypothesen).

<sup>(9)</sup> Merk op dat Zeeuws-Vlaanderen en Zeeland samen als één regio gecodeerd zijn in het CGN.

## 5. Resultaten en bespreking

We beginnen de rapportering van het empirisch onderzoek op het hoogste geografische niveau, d.w.z. op het niveau van de nationale variëteiten van het Nederlands. Tabel 3 toont de verspreiding van beide buigingsvarianten in het Belgische Nederlands en het Nederlandse Nederlands. Rekening houdend met de noordelijke herkomst van de standaard en de numerieke dominantie van het Nederlandse Nederlands beschouwen we de Nederlandse variëteit als referentiepunt voor het berekenen van de impact van de nationale variëteit op de adjectivische buigingsalternantie.

	Nederland		België		Σ	
<b>verbogen</b>	1,841	81.53	1,969	72.76	3,810	76.75
<b>onverbogen</b>	417	18.47	737	27.24	1,154	23.25
<b>Σ</b>	<b>2,258</b>	<b>100.0</b>	<b>2,706</b>	<b>100.0</b>	<b>4,964</b>	<b>100.0</b>

Tabel 3: Invloed van de nationale variëteit van het Nederlands op de adjectivische buigingsalternantie

Deze gegevens ondersteunen de globale geografische hypothese: de onverbogen vorm komt significant frequenter voor in het Belgische Nederlands dan in het Nederlandse Nederlands:  $\chi^2 = 52.5449$ ,  $df = 1$ ,  $p = 4.205e-13$ ; *relatief risico*<sub>onverbogen</sub> = 1.4748 [1.326,1.6402]; *odds ratio* = 1.6525 [1.4425,1.893]. We geven kort een verklaring van de gebruikte statistische metingen. De  $\chi^2$ -statistiek berekent de kans dat de geobserveerde verschillen tussen het Belgische Nederlands en het Nederlandse Nederlands op louter toeval berusten. De zeer kleine  $p$ -waarde identificeert de geobserveerde frequentieverdeling als zeer significant.<sup>(10)</sup> Om de impact van de nationale variëteit op de keuze van het buigingsmorfeem te

<sup>(10)</sup> Bij een  $\chi^2$ -test wordt de volgende informatie gerapporteerd: de  $\chi^2$ -score, die een cijfer op de associatiesterkte tussen de twee variabelen in de contingentietabel (het buigingsmorfeem en de nationale variëteit in tabel 3) kleeft, het aantal vrijheidsgraden ( $df$ ) en de  $p$ -waarde. Als de  $p$ -waarde kleiner is dan 0.05, beschouwen we de nulhypothese ('er is geen significante relatie tussen de keuze van het buigingsmorfeem en de nationale variëteit') die we door middel van de  $\chi^2$ -statistiek testen als verworpen. De  $p$ -waarde gelijk aan  $4.205e-13$  voor de frequentieverdeling in tabel 3 identificeert bijgevolg een significante relatie tussen de keuze van het adjectivische buigingsmorfeem en de nationale variëteit.

kennen, berekenen we het *relatief risico*<sub>onverbogen</sub> en de *odds ratio*. Het *relatief risico*<sub>onverbogen</sub> vergelijkt de kans op een onverbogen adjectief in het Belgische en het Nederlandse Nederlands. Een score gelijk aan 1.47 betekent dat de kans op een onverbogen adjectief 47% groter is in het Belgische Nederlands dan in het Nederlandse Nederlands. De *odds ratio* vergelijkt de odds<sub>onverbogen/verbogen</sub> in het Belgische en het Nederlandse Nederlands. Het resultaat van 1.65 duidt aan dat de odds<sub>onverbogen/verbogen</sub> 65% groter is in Nederlandstalig België dan in Nederland. De cijfers tussen vierkante haken zijn het 95% betrouwbaarheidsinterval, dit is de zone waarvoor 95% kans bestaat dat de werkelijke waarde erbinnen ligt. Rekening houdend met de gesproken aard van het materiaal en de endogene status van het onverbogen adjectief in Nederlandstalig België zijn we geneigd om de waargenomen stijging van het aandeel onverbogen vormen in het Belgische Nederlands t.o.v. het Nederlandse Nederlands veeleer als beperkt te beschouwen.

De structuur van het CGN biedt een aanzet tot verklaring voor de relatief beperkte stijging van het aandeel onverbogen vormen in het Belgische Nederlands. Het materiaal voor de verschillende stilistische strata is onevenredig over het Belgisch Nederlandse en het Nederlands Nederlandse deelcorpus verdeeld: de informele contexten zijn oververtegenwoordigd in de Nederlandse materiaalverzameling en ondervertegenwoordigd in de Belgische materiaalverzameling. Deze verklaring sluit aan bij de resultaten van vroeger onderzoek: in het ConDiv-corpus geschreven Nederlands komen de buigingsverschillen tussen het Belgische Nederlands en het Nederlandse Nederlands vooral in de informele, minder gecontroleerde registers tot uiting (Tummers, Speelman & Geeraerts 2005).<sup>(11)</sup>

Na de analyse van de nationale variëteiten en de globale geografische hypothese, vestigen we nu de aandacht op de streektaalen in het Belgische Nederlands en vooral in het Nederlandse Nederlands. Bij de interpretatie van de regionale sprekersinformatie doen zich twee praktische problemen voor. Ten eerste, de dialectkennis (c.q. regiolectkennis) van de spreker is niet gecodeerd in het CGN, zodat het onmogelijk is de effectieve invloed van de dialecten en streektaalen te meten. Ten tweede, het is moeilijk om *a priori* tussen de ver-

<sup>(11)</sup> Het ConDiv-corpus is samengesteld voor het onderzoek naar de convergente en divergente tendensen tussen het Belgische Nederlands en het Nederlandse Nederlands. Deze materiaalverzameling van om en bij de 40M woorden bestrijkt verschillende registers, variërend van het zeer formele en gecontroleerde taalgebruik in kwaliteitskranten tot het zeer spontane en informele taalgebruik van IRC-discussiefora (Grondelaers et al. 2000).

schillende regionale coderingen te kiezen: geboorteregio, schoolregio en woonregio.<sup>(12)</sup> Om beide praktische problemen maximaal te ondervangen, beperken we de analyse van de regionale invloeden tot de *honkvaste sprekers*. Dit zijn de sprekers die vanaf hun geboorte tot en met hun participatie aan het CGN in dezelfde regio gewoond hebben. De onderliggende redenering is de volgende: als er in het CGN regionale effecten aanwezig zijn, hebben we het meeste kans om deze te ontdekken bij de taalgebruikers die het sterkst op de eigen streek gericht zijn. Dit zijn in eerste instantie de sprekers die hun hele leven in dezelfde regio gewoond hebben en wier taalgebruik – idealiter – door slechts één streektaal beïnvloed is. Deze kwalitatief strenge keuze heeft echter een kwantitatieve keerzijde. We verliezen ongeveer de helft van onze observaties, vooral in Nederland: terwijl ruim 71.08% (n = 1,925) van de observaties in het Belgische deelcorpus gegenereerd zijn door een spreker die altijd in dezelfde regio gewoond heeft, bedraagt het aandeel observaties in het Nederlandse deelcorpus die geuit zijn door een honkvaste spreker slechts 33.48% (n = 756). Vooral in de noordoostelijke en zuidwestelijke gebieden, i.e. de menggebieden voor de buigingsalternantie, gaan veel observaties verloren, met als gevolg dat we te weinig gegevens hebben om de invloed van het bezittelijk voornaamwoord op basis van het taalgebruik van de honkvaste sprekers in deze inflectionele menggebieden te testen. Hierop komen we dadelijk terug.

We kijken eerst naar de regiolecten in Nederlandstalig België. Op basis van het bestaande dialectologische onderzoek nemen we aan dat er geen interne regionale verschillen in Nederlandstalig België optreden. De Rooijs (1980b) kaarten bevatten slechts vijf uitzonderingen op de algemene verspreiding van de onverbogen vorm in Nederlandstalig België: voor drie meetpunten in West-Vlaanderen en twee meetpunten in Oost-Vlaanderen hebben de respondenten de verbogen vorm als basisvariant opgegeven. Tabel 4 toont de verdeling van beide adjectivische buigingsvarianten in de Belgische streektaalen (zie tabel 2). De afwezigheid van significante buigingsverschillen tussen de Belgische streektaalen in het corpusmateriaal bevestigt het vermoeden dat het Belgisch Neder-

<sup>(12)</sup> Zowel in het Belgisch Nederlandse materiaal als in het Nederlands Nederlandse materiaal zorgt de geografische classificatie op basis van de geboortestreek voor de beste regionale differentiatie tussen beide buigingsvarianten. De regionale differentiatie enkel op basis van de geboortestreek bestuderen, zou het contact met de streektaal tot de leeftijd van 4 jaar beperken: van 4 tot en met 16 jaar spreekt het CGN namelijk van schoolregio.

landse buigingsgedrag geen regionale verschillen vertoont ( $\chi^2 = 2.4503$ ,  $df = 3$ ,  $p = 0.4843$ ).

	Kerngebied		O-VI		W-VI		Limburg		$\Sigma_{\text{Bel.honkvast}}$	
<b>verbogen</b>	753	69.98	224	70.00	159	75.00	228	71.92	1,364	70.86
<b>onverbogen</b>	323	30.02	96	30.00	53	25.00	89	28.08	561	29.14
<b><math>\Sigma</math></b>	<b>1,076</b>	<b>100.0</b>	<b>320</b>	<b>100.0</b>	<b>212</b>	<b>100.0</b>	<b>317</b>	<b>100.0</b>	<b>1,925</b>	<b>100.0</b>

Tabel 4: Adjectivische buigingsalternantie bij de honkvaste sprekers in de Belgische regio's

Laten we nu de situatie in het Nederlandse Nederlands bekijken. Tabel 5 vat het buigingseffect samen van de regionale vierdeling die in het CGN voor Nederland wordt voorgesteld (zie tabel 2).

	Kerngebied		Periferie		NO rand		Z rand		$\Sigma_{\text{Ned.honkvast}}$	
<b>verbogen</b>	319	85.98	167	85.64	66	89.19	85	73.28	637	84.26
<b>onverbogen</b>	52	14.02	28	14.36	8	10.81	31	26.72	119	15.74
<b><math>\Sigma</math></b>	<b>371</b>	<b>100.0</b>	<b>195</b>	<b>100.0</b>	<b>74</b>	<b>100.0</b>	<b>116</b>	<b>100.0</b>	<b>756</b>	<b>100.0</b>

Tabel 5: Adjectivische buigingsalternantie bij de honkvaste sprekers in de Nederlandse regio's

De frequentieverdeling in tabel 5 vertoont – in tegenstelling tot de Belgische situatie – wel significante verschillen ( $\chi^2 = 13.0190$ ,  $df = 3$ ,  $p = 0.004594$ ). Dit effect komt volledig op het conto van Noord-Brabant en Limburg ('Z randgebied' in tabel 5), de twee Nederlandse dialectzones waar de onverbogen vorm endoogen is: de onverbogen vorm wordt in het zuidelijke randgebied (i.e. Nederlands Limburg en Noord-Brabant; zie tabel 2) – statistisch gesproken – significant vaker dan verwacht geselecteerd (95% betrouwbaarheidsinterval partiële  $\chi^2$ -statistiek = [1.1125, 2.2830]).<sup>(13)</sup> De buigingsprofielen voor de gebieden die in het dialectolo-

<sup>(13)</sup> We gebruiken de *partiële  $\chi^2$ -statistiek* om de cellen in een contingentietabel te identificeren die bijdragen tot de globale significantie. Een cel met een 95% betrouwbaarheidsinterval voor de partiële  $\chi^2$ -statistiek waarvan beide limieten groter zijn dan 1, zoals de cel met de onverbogen vormen in het taalgebruik van de honkvaste sprekers uit

gische onderzoek als mengzones geboekstaafd staan, Zeeuws-Vlaanderen in het zuidwesten, en Drenthe, Groningen en Friesland in het noordoosten, vertonen geen significante stijging van de onverbogen buigingsvariant ten overstaan van het kerngebied. Dit kan een gevolg zijn van dataschaarste, die bovendien de verificatie van de hypothese met betrekking tot het gebruik van de onverbogen vorm na een bezittelijk voornaamwoord onmogelijk maakt.

Daarom kijken we nu aanvullend naar de gegevens op basis van de drie regionale coderingen, ongeacht of een spreker al dan niet naar een andere regio verhuisd is. Wanneer we alle uitingen samenvoegen van de sprekers die in Drenthe, Groningen en Friesland geboren zijn, ongeacht hun honkvastheid, dan vertonen ze voor de geboorteregio significant meer onverbogen vormen na een bezittelijk voornaamwoord dan de uitingen van sprekers die in een andere Nederlandse regio geboren zijn (*Fisher Exact*-test:  $p = 0.004509$ ; *odds ratio* = 4.31 [1.66,11.15]) en significant meer onverbogen vormen na een bezittelijk voornaamwoord dan na een andere determinator (*Fisher Exact*-test:  $p = 0.002655$ ; *odds ratio* = 5.29 [1.89,14.83]).<sup>(14)</sup> We vestigen de aandacht op de zeer ruime betrouwbaarheidsintervallen voor deze *odds ratio*'s, wat op kleine materiaalverzamelingen wijst. Dit is een gevolg van het zeer kleine aantal observaties met een bezittelijk voornaamwoord als determinator in de uitingen van de sprekers die in Drenthe, Groningen en Friesland geboren zijn. Ter controle hebben we dezelfde tests voor de andere geboorteregio's in Nederland uitgevoerd en het resultaat was telkens negatief. Voor de schoolregio en de woonregio kan de nulhypothese (nl. dat het bezittelijk voornaamwoord geen significant buigingsverschil in de menggebieden definieert) niet verworpen worden.

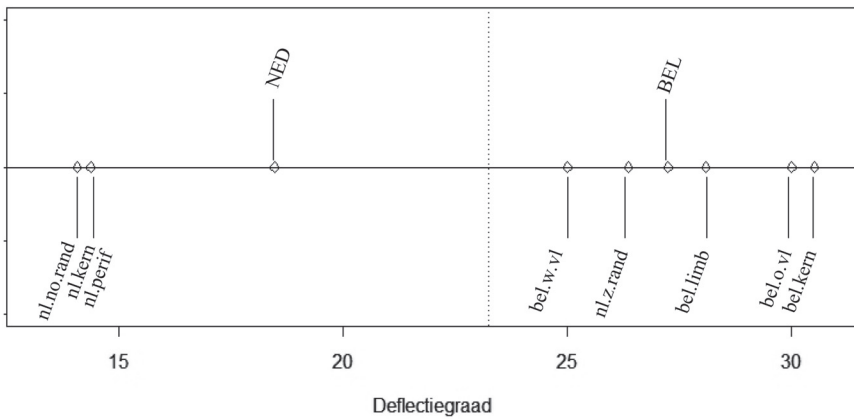
Figuur 1 vat de resultaten van de regionale analyse samen: de horizontale dimensie identificeert de adjectivische deflectiegraad, dit is het percentage onverbogen vormen, variërend van geen/weinig deflectie aan het linker uiteinde tot veel/meer deflectie aan het rechter uiteinde. De verticale stippellijn

---

Noord-Brabant en Limburg, identificeert een context die significant vaker dan verwacht voorkomt.

<sup>(14)</sup> Hoppenbrouwers & Hoppenbrouwers (2001: 58) sorteren deze streektaalen op basis van de fonetische en fonologische kenmerken in twee groepen: het Fries vormt een aparte cluster en het Gronings en het Drenths behoren tot de Nedersaksische cluster. Wij achten het verdedigbaar om het materiaal voor deze drie streektaalen samen te voegen: ten eerste, deze streektaalen vertonen een gelijkaardig buigingsgedrag (de Rooij 1980b); ten tweede, indien we deze drie streektaalen niet samenvoegen, is een significant effect *a priori* uitgesloten als gevolg van dataschaarste.

markeert de gemiddelde deflectiegraad voor de volledige materiaalverzameling (zie tabel 1). De punten identificeren de verschillende regio's die in het CGN onderscheiden worden (zie tabellen 2, 4 en 5). De labels boven de horizontale lijn identificeren de gemiddelde deflectiegraad voor het Nederlandse Nederlands ('NED') en het Belgische Nederlands ('BEL') op basis van de gegevens in tabel 3. De labels beneden de horizontale lijn identificeren de deflectiegraad in de verschillende Nederlandse en Belgische streektaal op basis van de buigingsprofielen bij de honkvaste sprekers. Het label bij ieder regionaal meetpunt bestaat uit twee delen: het deel voor de (eerste) punt identificeert de nationale variëteit ('nl': Nederland; 'bel': Nederlandstalig België); het deel na de (eerste) punt identificeert de CGN-regio zoals beschreven in tabel 2.



Figuur 1: Overzicht van de streektaalige verschillen bij de adjectivische buigingsalternantie

Als we de verspreiding van de punten ten overstaan van de verticale stippellijn beschouwen, zien we dat de punten in het linker vlak de Nederlandse regio's voorstellen en de punten in het rechter vlak de Belgische regio's, met uitzondering van het meetpunt voor Noord-Brabant en Nederlands Limburg ('nl.z.rand') dat zich tussen de Belgisch Nederlandse meetpunten bevindt. De globale deflectiegraad voor beide nationale variëteiten ligt niet mooi in het midden tussen de verschillende regionale variëteiten. Dit is een gevolg van het verschillende gewicht van de regio's en van het feit dat de honkvaste sprekers (niet-significant) meer verbuigen in Nederland (Noord-Brabant en Limburg buiten



beschouwing gelaten) en (niet-significant) minder verbuigen in Nederlandstalig België dan de niet-honkvaste sprekers. Met andere woorden: de honkvaste sprekers lijken de streektaalige buigingsvariant te cultiveren.

De Nederlandse regio's in figuur 1 kunnen in twee groepen gesplitst worden: Noord-Brabant en Limburg ('nl.z.rand') aan de ene kant, en de andere regio's aan de andere kant. Dit sluit aan bij de dialectologische bevindingen: net als in Nederlandstalig België is de verbogen variant exogeen in de Zuid-Nederlandse provincies. We hebben al opgemerkt dat de scheiding tussen de noordelijke en de zuidelijke streektalen niet samenvalt met de rijksgrens. De deflectiegraad voor het noordoosten van Nederland ('nl.no.rand') is bijzonder laag, in contrast met de significante toename van het onverbogen adjectief na een bezittelijk voornaamwoord in het taalgebruik van de sprekers die in deze regio geboren zijn (cf. *supra*). Het is plausibel dat deze uiterst linkse positie op de deflectieschaal in figuur 1 een dialectische achtergrond heeft: door het ontbreken van de sjwa-apocope in deze regio (Weijnen 1991: 275 kaart 45) is het aannemelijk dat het algemene buigingsprofiel voor deze regio meer vormelijk verbogen adjectieven bevat dan de buigingsprofielen voor de andere regio's in Nederland.<sup>(15)</sup> In het taalgebruik van de honkvaste sprekers in de kern van Nederland ('nl.kern') en de ruime periferie ('nl.perif') komt de onverbogen variant minder vaak voor dan het Nederlandse algemeen gemiddelde.<sup>(16)</sup> Dit zijn de regio's die nooit het onverbogen adjectief selecteren bij een enkelvoudig *het*-woord in een definiëte NP.

De Belgische regio's clusteren samen in een relatief smalle zone op de horizontale as. Voor het verklaren van de positie van het West-Vlaams ('bel.w.vl') als minst deflecterende Belgische streektaal roepen we, net als voor het noordoosten van Nederland, het ontbreken van de sjwa-apocope in (Weijnen

<sup>(15)</sup> Indien deze verklaring correct is, betekent dit dat bij de keuze van de buigingsvariant in het noordoosten van Nederland twee tegengestelde regionale factoren actief zijn: de afwezigheid van de sjwa-apocope faciliteert de keuze van de verbogen vorm, terwijl het aandeel van de onverbogen vorm stijgt na een bezittelijk voornaamwoord.

<sup>(16)</sup> Het kerngebied en – in mindere mate het perifere gebied – zijn de gebieden waarheen de uitwijkelingen uit het zuidwesten en het noordoosten in hoofdzaak lijken te trekken. Dit leidt in het kerngebied en het perifere gebied tot een *niet*-significante stijging van de onverbogen vorm in de buigingsprofielen voor de woonregio vergeleken met de geboorteregio (kerngebied:  $\chi^2 = 0.216$ ,  $df = 1$ ,  $p = 0.6421$ ; periferie:  $\chi^2 = 0.6846$ ,  $df = 1$ ,  $p = 0.408$ ).

1991: 275 kaart 45).<sup>(17)</sup> Tot slot merken we op dat de aanwezigheid van verbogen vormen in de Vlaams-Brabantse en Antwerpse dialecten, zoals vastgesteld in de MAND, niet gepaard gaat met een lagere deflectiegraad in het taalgebruik in het Belgische kerngebied, i.e. Vlaams-Brabant en Antwerpen, vergeleken met de andere Belgische provincies.

## 6. Conclusie

In deze bijdrage hebben we aangetoond dat streektalige verschillen op significante wijze de alledaagse gesproken standaardtaal beïnvloeden. Ten eerste, de geografische verdeling van de adjectivische buigingsmorfemen bij neutra is conform met de globale geografische hypothese dat sprekers van het Belgische Nederlands de onverbogen vorm vaker selecteren dan sprekers van het Nederlandse Nederlands. Dit is een gevolg van het verschillende statuut van beide buigingsvarianten in Nederlandstalig België: terwijl de verbogen buigingsvorm bij een *het*-woord het product is van de integrationistische vernederlandsingspolitiek die de noordelijke norm adopteerde, is de onverbogen variant de endogene vorm in de Belgisch Nederlandse dialecten en regiolecten.

Ten tweede, de Belgisch Nederlandse streektalen vertonen onderling geen significante verschillen. Dit strookt met het homogene karakter van het dialectische buigingslandschap bij enkelvoudige neutra.

Ten derde, in Nederland is het geografische beeld complexer. In de Zuid-Nederlandse provincies, Noord-Brabant en Limburg, selecteren de honkvaste taalgebruikers significant vaker de onverbogen vorm dan in de overige regio's van Nederland. Dit sluit opnieuw aan bij de dialectologische realiteit: net als in Nederlandstalig België is de onverbogen vorm de endogene vorm in deze dialectgebieden. De noordoostelijk dialectzone (Friesland, Drenthe en Groningen), die De Rooij (1980b) met betrekking tot de buigingsalternantie als een menggebied identificeert, vertoont een diffuus beeld: aan de ene kant is dit de enige regio in Nederland waar, wellicht onder invloed van de streek-

---

<sup>(17)</sup> Het relatief grote aandeel onverbogen vormen in het buigingsprofiel van de honkvaste sprekers in Oost-Vlaanderen ('bel.o.vl') is problematisch voor deze verklaring (zie tabel4): aangezien de verschillende isoglossen voor de af- en aanwezigheid van de sjwa-apocope in *laat*, *vinger*, *kaars* en *zoon*, tussen Gent en Aalst lopen (Taeldeman 1978: 50-52, kaart 19), verwachten we een vergelijkbaar buigingsprofiel in West- en Oost-Vlaanderen, wat in het CGN echter niet het geval is.

taal, de onverbogen vorm significant vaker geselecteerd wordt na een bezittelijk voornaamwoord; aan de andere kant bezetten deze gebieden de uiterst linkse, c.q. flecterende, positie op het geografische deflectiecontinuüm in figuur 1, mogelijk als gevolg van het ontbreken van de sjwa-apocope. Bij de sprekers uit Zeeuws-Vlaanderen, een regio die door De Rooij (1980b) eveneens als een menggebied wordt beschouwd, is er geen enkel spoor van regionale invloeden in het algemene taalgebruik. In de andere Nederlandse regio's wordt, in overeenstemming met de dialectologische gegevens, de verbogen vorm vaker dan het Nederlandse algemeen gemiddelde gebruikt.

Ondanks de significante verschillen moet de regionale invloed in het CGN niet overdreven worden. Dit is wellicht – ten dele – een gevolg van de opzet van de samenstellers van het CGN om een staalname te verzamelen van de algemene Nederlandse standaardtaal (en dit met het oog op taaltechnologische veeleer dan variationistische toepassingen). Om het geografische verschil tussen beide nationale variëteiten uit te diepen moet een stilistische dimensie worden toegevoegd: als gevolg van de tegengestelde stilistische waarde van de onverbogen vorm in beide nationale variëteiten, namelijk tussentalig en informeel in het Belgische Nederlands tegenover zeer formeel en ambtelijk in het Nederlandse Nederlands (zie ook paragraaf 2), kan worden aangenomen dat de geografische verschillen toenemen in functie van de informaliteit van het register (zie ook Tummers, Speelman & Geeraerts 2005); dit wordt inderdaad bevestigd door het onderzoek in Tummers (2005).

## Bibliografie

- HAESERYN, W., K. ROMIJN, G. GEERTS, J. DE ROOIJ & M.C. VAN DEN TOORN  
1997, *ANS - Algemene Nederlandse Spraakkunst*. Tweede, geheel herziene druk.  
Groningen: Martinus Nijhoff Uitgevers – Deurne: Wolters Plantyn.
- BOOIJ, GEERT E.  
1992, "Congruentie in Nederlandse NP's". *Spektator* 21(2). 119-135.
- DAAN, JO  
1969, "Ons oude huis". *Taal en Tongval* 21. 112-114.
- GEERAERTS, DIRK, STEFAN GRONDELAERS & DIRK SPEELMAN  
1999, *Convergentie en divergentie in de Nederlandse woordenschat. Een onderzoek naar kleding- en voetbaltermen*. Amsterdam: P. J. Meertens Instituut.

- GOOSSENS, JAN  
2000, "De toekomst van het Nederlands in Vlaanderen". *Ons Erfdeel* 43. 2-13.
- GRONDELAERS, STEFAN, KATRIEN DEYGERS, HILDE VAN AKEN, VICKY VAN DEN HEEDE & DIRK SPEELMAN  
2000, "Het CONDIV-corpus geschreven Nederlands". *Nederlandse Taalkunde* 5(4). 356-363.
- HAESERYN, WALTER  
1996, "Grammaticale verschillen tussen het Nederlands in België en het Nederlands in Nederland: een poging tot inventarisatie". In Roeland van Hout, Joep Kruisen & Toon Hagen (red.) *Taalvariaties. Toonzettingen en modulaties op een thema*. Dordrecht: Foris. 109-126.
- HOPPENBROUWERS, COR & GEER HOPPENBROUWERS  
2001, *De indeling van de Nederlandse streektalen*. Assen: Van Gorcum.
- LEBRUN, YVAN & GERLINDA SCHURMANS-SWILLEN.  
1966, "Verbogen tegenover onverbogen adjectieven in de taal van de Zuidnederlandse dagbladers". *Taal en Tongval* 18(1). 175-187.
- OOSTDIJK, NELLEKE  
2000, "Het Corpus Gesproken Nederlands". *Nederlandse Taalkunde* 5(3). 280-284.
- PETERS, P. R.  
1937, "De geslachtsvormen van het adjectief in de Nederlandse dialecten". *Onze Taaltuin* 5(12). 357-379.
- RAIDT, EDITH HILDEGARD  
1968, *Geschiedenis van die byvoeglijke verbuiging in Nederlands en Afrikaans*. Nasou: Beperk.
- DE ROOLJ, JAAP  
1972, "Algemeen Zuidnederlands?". *Bijdragen en Mededelingen der dialectcommissie van de Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen te Amsterdam* XLIII. 5-18.
- DE ROOLJ, JAAP  
1980a, "Ons bruin(e) paard I". *Taal en Tongval* 32. 3-25.
- DE ROOLJ, JAAP.  
1980b, "Ons bruin(e) paard II". *Taal en Tongval* 32. 109-129.
- DE SCHUTTER, G., B. VAN DEN BERG, T. GOEMAN & TH. DE JONG  
2005, *Morfologische Atlas van de Nederlandse Dialecten*. Deel 1. Amsterdam: Amsterdam University Press.

TAELEDEMAN, JOHAN

1978, "De vokaalstructuur van de 'Oostvlaamse' dialecten. Een poging tot historische en geografische situering in het Zuidnederlandse dialectlandschap". *Bijdragen en Mededelingen der Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschappen te Amsterdam* LI. 3-68.

TAELEDEMAN, JOHAN

1980, "Inflectional aspects of adjectives in the dialects of Dutch-speaking Belgium". In Wim Zonneveld, Frans van Coetsem & Orrin W. Robinson (red.) *Studies in Dutch Phonology*. Groningen: Martinus Nijhoff. 223-246.

TUMMERS, JOSE

2005, *Het naakt(e) adjectief. Een kwantitatief-empirisch onderzoek naar de adjectivische buigingsalternantie bij neutra*. Doctorale dissertatie, KU Leuven.

TUMMERS, JOSE, DIRK SPEELMAN & DIRK GEERAERTS

2005, "Inflectional variation in Belgian and Netherlandic Dutch: A usage-based account of the adjectival inflection". In Nicole Delbecque, Johan Van Der Auwera & Dirk Geeraerts (red.) *Perspectives on Variation. Sociolinguistic, Historical, Comparative*. Berlijn: Mouton de Gruyter. 93-110.

WEIJNEN, ANTONIUS

1991, *Vergelijkende klankleer van de Nederlandse dialecten*. 's Gravenhage: Sdu Uitgevers.